

Referat fra møde i Fagligt Råd d. 5. maj 2025

Kl. 10:00-13:00 i mødelokale Øst 2

./. Dokumenter fra links til punkt 3.2
Metodedokument *Sammen om punktskrift*

Deltagere: Kenn Steen Andersen, centerleder, Synscenter Refsnæs
Berit Houmølle, vicecenterleder og områdeleder Skole & Specialrådgivning, Synscenter Refsnæs
Susanne Johansen, områdeleder Botilbud, Synscenter Refsnæs
Rikke Kannegaard, videns- og informationsspecialist, VUE, Synscenter Refsnæs
Mads Røn, afdelingsleder Specialrådgivningen, Synscenter Refsnæs
Kenneth Hartmann, rådgivningschef, Specialrådgivningen, IBOS
Dorte With, leder, Center for Specialrådgivning Aarhus, DTHS
Sanne Døj, synskonsulent, Region Hovedstaden
Ann-Cathrine Larsen, konstitueret overlæge og leder af synsregistret, Kennedy Centret
Cecilie Zoega, bestyrelsesmedlem DBSU
Erik Vind Frost, forretningsudvalgsmedlem, DBS
Christian Gravgaard, repræsentant Forældreforeningen LFBS

Referent: Tina Hansen, sekretær v. Synscenter Refsnæs

Afbud: Kenneth Hartmann

Eventuelle afbud til mødet samt ønsker til punkter til dagsordenen (inkl. evt. bilag) skal sendes til sekretær Tina Hansen, tinha@regsj.dk senest d. 30. april 2025.

1. Godkendelse af dagsorden

Godkendt uden bemærkninger.

2. Bemærkninger til referatet fra mødet den 30. august 2024

Godkendt uden bemærkninger.

3. Fra Synscenter Refsnæs til orientering og drøftelse

3.1. Sundhedsreform/sammenlægning af Region Hovedstaden og Region Sjælland til Region Østdanmark

Input og drøftelse af betydning

Kenn orienterede om, hvordan Synscenter Refsnæs formentligt bliver placeret i de nye sundhedsråd, når de to regioner Hovedstaden og Sjælland lægges sammen i 2027.

Socialområderne i de to regioner er nogenlunde lige store, hvor man dog har lidt flere institutioner i Region Hovedstaden. Som det ser ud nu, kommer Synscenter Refsnæs i sundhedsråd med Bakkegården og Børneskolen fra Epilepsihospitalet Filadelfia. Umiddelbart er der ret store forskelle på de tre institutioner i dette sundhedsråd; Bakkegården er en sikret institution børn og unge, Børneskolen ved Epilepsihospitalet er et skoletilbud for børn og unge med epilepsi og Synscenter Refsnæs er et nationalt tilbud, som betjener alle regioner og kommuner i Danmark med både botilbud, skoletilbud og national rådgivning og materialeproduktion. Sundhedsrådene vil blive besat af regionsrådsmedlemmer og

borgmestre, og det vides ikke på nuværende tidspunkt, om man kommer til at referere til et fælles forretningsudvalg. Det vil også måske betyde, at dem som skal drive sundhedsrådene, ikke nødvendigvis har et nationalt udgangspunkt, og det vil godt kunne give udfordringer ift. strategier og udvikling for et nationalt funderet tilbud som Synscenter Refsnæs. Man har desuden heller ikke på nuværende tidspunkt et billede af, hvordan ledelsen af et samlet socialområde skal struktureres.

Sanne spørger ind til, hvor lang udbudsperioden er og hvor i udbudsperioden for KaS-kontrakten med Social- og Boligstyrelsen, Synscenter Refsnæs er nu. Kontrakten gælder for to år ad gangen med mulighed for forlængelse tre gange af to år. Vi er lige nu i første år af første forlængelsesperiode.

Dansk Blindesamfund (DBS) har tidligere på året bedt om et møde med repræsentanter fra regionsrådet i Region Sjælland. Formålet med mødet var at drøfte tanker og mulige bekymringer for området samlet set og Synscenter Refsnæs som højt specialiseret tilbud på børnesynsområdet i forbindelse med sammenlægningen af regionerne og inddeling i sundhedsråd. Mødet blev afholdt i starten af marts, hvor Synscenter Refsnæs lagde lokaler til og inviterede mødedeltagerne til et kig ind i praksis i skole- og botilbuddene samt et skolekursus for elever i regi af KaS. Deltagerne fra Regionsrådet og DBS gav udtryk for, at de havde et godt udbytte af mødet.

3.2. Strategi for det regionale socialområde i Region Sjælland 2025-2028

På mødet gennemgik Kenn i overordnede rammer strategien for det regionale socialområde i Region Sjælland 2025-2028 og informerede om baggrunden for de indsatsområder, Region Sjælland har udpeget som særlige betydningsfulde.

De tre særlige indsatsområder er synliggjort i tre søjler med titlerne

- *Sammen om de mest udsatte borger*
- *Høj faglig kvalitet i indsatsen*
- *Fremtidssparate arbejdspladser.*

Under den første søjle er der bl.a. fokus på de særligt komplekse borgersager. Et mål er, at der skal være mere centralt samarbejde på tværs af det regionale socialområde om henvendelser fra kommunerne om de mest komplekse borgersager samt at skabe tilbud på tværs af de specialiserede målgrupper. I anden søjle er der fokus på at styrke den faglige ledelse og supervision, spørge borgerne om deres trivsel og tilfredshed samt at udvikle og anvende forskning til dokumentation og vidensbaseret indsats, vi yder overfor borgerne. Den tredje og sidste søjle har fokus på at sikre de rette kompetencer og at udvikle attraktive arbejdspladser samt at udvikle de fysiske og sikkerhedsmæssige rammer, der skal til for at løse opgaverne.

Af de tre søjler er det særligt søjle 2 om *Høj faglig kvalitet i indsatsen*, der har Synscenter Refsnæs' fokus og interesse. Det er målsætninger, som passer rigtig godt med Synscenter Refsnæs som et højt specialiseret nationalt tilbud. Senere i dag skal Berit Houmølle til forskningsmøde om netop dette i Regionshuset i Sorø som del af et tværregionalt samarbejde på socialområdet.

3.3. Projekt "Sammen om punktskrift" – 1-årigt udviklingsprojekt i samarbejde med DTHS

Af rapportering fra projektet med fokus på projektets vidensgrundlag, resultater og plan for

implementering

Rikke ridsede kort projektets formål op, nemlig *at imødekomme Social- og Boligstyrelsens bekymring ved at udarbejde en national model for koordinering af målgruppens behov for punktskriftsindsatser omsat til en praksisnær køreplan for et forløb fra barnet identificeres til det fylder 18 år.*

Herudover fortalte Rikke om det samlede vidensgrundlag for projektet, herunder den omfattende dataindsamling og – analyse samt hvordan den handlingsanvisende vejledning nu skal implementeres. Vejledningen skal implementeres og formidles til

- Fagprofessionelle på børnesynsområdet
- Fagprofessionelle i børnenes dag- og skoletilbud
- Øvrige centrale aktører (fx PPR, sagsbehandlere)
- Brugerorganisationer
- Synsfaglige uddannelser (Pædagogisk Diplommoduler)
- Relevante netværk, vidensfora, konferencer

På mødet drøftedes, hvordan man får udbredt viden og anerkendelse af, at alle borgere i Danmark har krav på at lære at læse og skrive, og hvis man er blind, betyder det, at man skal lære at læse og skrive punktskrift. Udfordringen med at få anerkendt punktskrift har man stort fokus på hos DBS, hvor man arbejder ihærdigt på netop at få anerkendt punktskrift og få lavet konkrete handlinger. Der er stor forskel fra kommune til kommune og skole til skole, hvordan kendskabet er til både det juridiske og praktiske ift. punktskrift. Christian fortæller, at man i LFBS aktuelt har et tilfælde med en familie, som møder store udfordringer med at få barnets skole til at undervise i punktskrift, så LFBS er meget interesseret i at få udbredt vejledningen.

3.4. Styrket samarbejde med Statped (Statslig specialpædagogisk tjeneste, Norge) vedr. punktskrift

Orientering om dialog med Statped vedr. styrket videndeling, fagfællebedømmelse og udvikling af indsatser vedr. punktskrift

Berit orienterede om, at der som en udspringer af projekt *"Sammen om punktskrift"*, er kommet fokus på muligheden for et styrket samarbejde med Statped. Udspringeren kommer af, at man i det nordiske ledersamarbejde på børnesynsområdet, NOVIR, har præsenteret projektet fra Danmark og i Norge stod man overfor at skulle i gang med noget tilsvarende. Det har derfor været oplagt at kigge ind i et samarbejde med de nordiske lande parallelt med DTHS og kommunerne. Synscenter Refsnæs er blevet inviteret ind i det norske projekt om udvikling af undervisningsmateriale til indlæring af begynderpunkt som fagfællebedømmer. Statped har på forhånd givet tilsagn til, at det norske materiale om begynderpunkt også må anvendes og tilpasses i Danmark.

3.5. Grønland – vejledning af børn og unge med synsnedsættelse (0-17 år) bosiddende i Grønland

Status på dialog med Departementet for Børn og unge, Grønland, vedr. vejledning af børn og unge med synsnedsættelse, 0-17 år, bosiddende i Grønland

Der er desværre intet nyt at berette ift. den henvendelse, Synscenter Refsnæs tidligere har modtaget fra departementet ift. at genoptage synsvejledningen, i samme form, som den

tidligere har været. Synscenter Refsnæs sendte et tilbud til departementet om synsvejledning i Grønland, men har ikke modtaget en tilbagemelding.

3.6. Kastanjehuset – kommende §108 botilbud ved Synscenter Refsnæs

Susanne kom med en status på byggeri og et kig på projektet med visualisering og tegninger af botilbuddet. Kastanjehuset bliver opført som en tilbygning til det eksisterende tilbud Birkehuset og det kommer til at rumme otte ens handicapboliger med eget bad og toilet og et lille køkken. De otte boliger er allerede besat og med flytning af de voksne, som skal bo i Kastanjehuset, vil der blive frigivet boliger til andre borgere.

3.7. Svømmehallen ved Synscenter Refsnæs

Orientering om proces med undersøgelse af muligheden for at renovere svømmehallen ved Synscenter Refsnæs.

Synscenter Refsnæs har afleveret beskrivelse af behovet for en renovering af svømmehallen samt et estimat af omkostningerne forbundet med dette til regionsrådet i Region Sjælland og nu afventer den politiske behandling af ansøgningen. Forventningen er, at ansøgningen bliver behandlet på den anden side af sommerferien.

4. Kort nyt fra samarbejdspartnere – gensidig orientering

4.1. Synsregistrets årsberetning 2024 v/Ann-Cathrine

Oplæg om centrale data i årsberetningen

Ann-Cathrine præsenterede data fra årsberetningen 2024. Der er ikke ændret på kriterierne for at blive optaget i synsregistret. Ann-Cathrine ridsede kort kriterierne op, inden hun præsenterede tallene fra årsberetningen. Der har ikke været bemærkelsesværdige ændringer ift. tidligere år. Udover dataene fra årsberetningen orienterede Ann-Cathrine også om et særligt fokus, man fra øjenlægerne har sat på medfødt grå stær. Der er et stort ønske fra øjenlægerne om, at der kan indføres et screeningsprogram for medfødt grå stær med en rød refleks undersøgelse samtidig med, at barnet hørescreenes. Jo tidligere medfødt grå stær opdages, jo bedre effekt har en operation og jo større sandsynlighed er der for et normalt fungerende syn som voksen. Allerede efter 8-ugers alderen falder succesraten drastisk for varig effekt af en operation, så man vil meget gerne nå at operere børnene for medfødt grå stær senest ved denne alder.

4.2. CVI-fokusområde – kommende udviklingsarbejde v/Ann-Cathrine

Ann-Cathrine orienterede om behov for det kommende udviklingsarbejde og næste skridt. Grundlaget for arbejdet med hjernebetinget synsnedsettelse, CVI, som særligt fokusområde er ønsket om en national retningslinje. Der er ikke konsensus om særlig meget, når det handler om CVI, hverken hvordan man stiller diagnosen, hvordan man graduerer det og hvad man så gør ved det, hvordan man rehabiliterer osv. Arbejdet blev startet op af Kamilla Nissen, tidligere leder af synsregistret og er nu overtaget af Ann-Cathrine, som er gået sammen med øjenlægerne Line Kessel og Sarah Von Holstein. De har sammen udtænkt projektet og de har rekrutteret endnu en øjenlæge, når han bliver færdig som øjenlæge om et år. Der er behov for en mere forskningsbaseret tilgang til CVI og et mere nationalt fokus. Projektbeskrivelsen er stadig under udarbejdelse ligesom der også skal søges midler til projektet. Til at starte med vil gruppen lave en systematisk gennemgang af tilgængelig litteratur vedr. diagnosticering af

- vi er til for dig

CVI og udfærdige et standardudredningsprogram for børn, hvor der er mistanke om CVI. Projektgruppen har udvalgt en gruppe af børn med CVI, som har cerebral parese (CP), fordi de i forvejen er en veldefineret gruppe. Målet er at udredningsprogrammet skal rulles ud i den kommende Region Østdanmark. Projektet ventes at starte næste forår, når sidste mand på holdet, Mathias, er færdiguddannet. Projektgruppen har ønske om at få flere interessenter med som sparring i projekt, bl.a. LFBS, neuropsykolog, neuropædiater, Synscenter Refsnæs og synskonsulenterne ude i landet. DBSU stiller sig også meget gerne til rådighed for projektet.

5. Eventuelt

LFBS

Livet med mit synshandicappede barn

LFBS starter et projekt, hvor man følger en familie med et synshandicappet barn. Formålet med projektet og programmerne er at give et ærligt indblik i livet med et synshandicappet barn. Det vil blive vist på LFBS' hjemmeside og man kan tilmelde sig LFBS' nyhedsbrev på hjemmesiden, hvorigennem man så kan modtage information om projektet.

En anden problematik LFBS præsenterer er, at der stadig er en del familier der oplever, at det er svært at komme på kurser ved Synscenter Refsnæs. De oplever bl.a., at synskonsulenter ikke kender til kurserne, og det drøftes rundt om bordet, hvordan kurserne fra Synscenter Refsnæs søges formidlet via nyhedsbreve til synskonsulenterne, hjemmeside, sociale medier osv. LFBS vil meget gerne indgå i et struktureret samarbejde med Specialrådgivningen ved Synscenter Refsnæs og på dagens møde aftaler Christian og Mads, at de mødes om at drøfte mulighederne for, hvordan kendskab til kurserne kan udbredes endnu bedre.

DBSU

Fokus på sene aflysninger idet det ofte medfører ærgerlige ekstra udgifter for foreningerne. Cecilie udtrykker desuden ønske om, at møderne fremadrettet kan starte lidt senere og det vedtages på dagens møde, at møderne fremover starter kl. 11.00 i stedet.

Mødekalender 2025:

5. maj 2025

26. august 2025

Datoer til møder i 2026 sendes ud i forbindelse med mødet i august 2025.

Ny strategi for den videre udvikling af det regionale socialområde i Region Sjælland

15.1.2025 09:00:00 | [Region Sjælland](#) | Pressemeddelelse

Med en ny strategi for det regionale socialområde i Region Sjælland gældende for 2025-2028 sætter Regionsrådet en klar retning for, hvordan regionen vil styrke området og skabe bedre rammer for borgere med særlige behov

Regionsrådet i Region Sjælland har vedtaget en ny, ambitiøs strategi for socialområdet, der har særligt fokus på at fremme meningsfulde fællesskaber, styrke samarbejdet med kommunerne og anvende data som grundlag for udviklingen af højt specialiserede tilbud.

- I Region Sjælland ønsker vi at tage et større ansvar for at støtte de mest udsatte borgere i vores samfund. Vi vil udvikle tilbud, der giver mulighed for, at borgere som en del af deres behandling kan indgå i sociale fællesskaber og dermed imødegå en tendens, hvor behandling af de mest udsatte borgere sker isoleret fra andre mennesker. Mennesker udvikler sig i meningsfulde sociale relationer, og det kan derfor have store konsekvenser for menneskers trivsel, hvis den mulighed afskæres, siger regionsrådsformand Trine Birk Andersen.

Hun glæder sig over, at der med strategien er sat en retning for den sociale indsats i regionen, mens der samtidig er dannet det grundlag, som Region Sjælland står på i det videre samarbejde om udvikling af det regionale socialområde i en kommende Region Østdanmark.

Ny tilgang til samarbejdet med kommunerne

Region Sjælland vil med den nye strategi arbejde endnu tættere sammen med kommunerne og dele sin specialiserede viden for at sikre de bedst mulige løsninger for borgerne. Bl.a. for at arbejde på at undgå flest mulige situationer, hvor det er nødvendigt at anbringe borgere i enkeltmandstilbud.

- Vi vil stille vores specialiserede viden om forskellige målgrupper til rådighed for kommunerne og bistå dem i deres arbejde med at finde tilbud til de borgere, der har brug for en højt specialiseret indsats. Vi tror på, at vi opnår mere for borgerne, når vi styrker samarbejdet på tværs af sektorer og vores sociale tilbud, siger Tina Boel, formand for Social- og psykiatriudvalget.

Data skal sikre bedre sociale tilbud

Strategien har også som mål at bruge data til at udvikle og forbedre de sociale tilbud. Det skal ske ved at følge data om borgernes udvikling og spørge borgerne om deres trivsel og tilfredshed.

- Ved at bruge data mere systematisk kan vi blive endnu dygtigere til at forstå borgernes behov og tilpasse vores tilbud. Det handler om at bruge vores viden aktivt, så vi kan skabe bedre resultater og mere kvalitet for den enkelte borger, siger Jan Herskov, næstformand i Social- og psykiatriudvalget.

Fakta om det regionale socialområde i Region Sjælland

Region Sjælland står for drift og udvikling af 13 tilbud, der omfatter bo- og dagtilbud, aktivitets- og beskæftigelsestilbud, rådgivning, specialundervisning, behandling, forsorgshjem og sikrede afdelinger.

Målgruppen er bl.a. børn, unge og voksne med udviklingshandicap, sindslidelser og autisme, udviklingshæmmede borgere med dom, voksne på forsorgshjem, synshandicappede børn og unge, børn og unge med epilepsi samt børn og unge på sikrede afdelinger.

Det regionale socialområde i Region Sjælland driver ca. 1.000 pladser og har ca. 1.800 medarbejdere.

Kontakter

Trine Birk Andersen, regionsrådsformand, 93 57 77 26

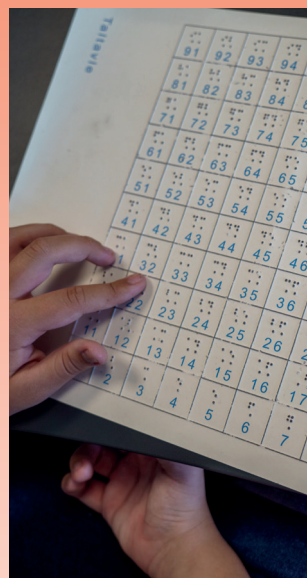
Tina Boel, formand for Social- og psykiatriudvalget, 21 22 38 66

Jan Herskov, næstformand for Social- og psykiatriudvalget, 20 42 45 46

Dokumenter

[Strategi for det regionale socialområde i Region Sjælland 2025-2028.pdf](#)

Strategi for det regionale socialområde i Region Sjælland 2025–2028

REGION SJÆLLAND
SOCIALOMRÅDET

- vi er til for dig

Indhold

	SIDE
Forord	3
Indledning	4
Sammen om de mest udsatte borgere	6
Høj faglig kvalitet i indsatsen	8
Fremtidssparate arbejdspladser	10
Fundamentet for den videre udvikling	12
Hvordan arbejder vi med strategien?	14
Fakta om Socialområdet	15

Kolofon:
Region Sjælland
Alléen 15
4180 Sorø
Tlf. 57 87 57 00
www.regionsjaelland.dk

Billeder er taget på forskellige sociale tilbud i Region Sjælland.

Forord

I Region Sjælland ønsker vi at tage et større ansvar for at støtte samfundets mest udsatte borgere og give dem mulighed for at leve et liv med trivsel, udvikling, læring og deltagelse i meningsfulde fællesskaber i og uden for regionens sociale tilbud.

Vi udvikler os alle gennem deltagelse i meningsfulde fællesskaber, og det kan have store konsekvenser for menneskers trivsel, hvis mulighed for fællesskab afskæres. Vores tilbud skal tilbyde fællesskaber, der kan tilpasses borgernes forskellige behov, samtidig med at borgerne hver især skal støttes i at deltage i fællesskaberne.

Vi tror på, at en stærk social indsats bygger på specialiseret viden og dedikerede medarbejdere og ledere – i tæt dialog med borgere og pårørende og i et tæt samarbejde med kommunerne.

Denne strategi understøtter arbejdet med at tilbyde højt kvalificerede tilbud til den rette pris baseret på den specialiserede viden, vi har udviklet gennem mange års regional erfaring på området.

Strategien sætter retningen for, hvordan vi vil styrke det regionale socialområde og løfte vores fælles ansvar. Et grundlag, som vi står på i det videre samarbejde i en kommende Region Østdanmark.

Trine Birk Andersen
Regionsrådsformand

Tina Boel
Formand for Social- og psykiatriudvalget

Indledning

I Region Sjælland arbejder vi for at skabe rammerne for en bedre fremtid for de mest udsatte borgere i vores samfund. Vi bidrager til, at borgerne får mulighed for at trives og tage del i fællesskaber på vores sociale tilbud og i livet udenfor tilbuddene. Når vi styrker vores samarbejde på tværs af sociale tilbud og på tværs af sektorer, opnår vi mere.

Derfor er **missionen** for det regionale socialområde: Vi skaber trivsel, udvikling og læring for de mest udsatte borgere gennem individuelt tilrettelagte indsatser og understøttelse af deltagelse i inkluderende fællesskaber.

Derfor er vores **vision**: I tæt dialog med kommuner og borgere stiller vi vores specialiserede viden til rådighed og leverer tilbud af høj faglig kvalitet til rette pris.

Vi er til for borgerne, og vi er dedikerede i forhold til at udvikle sammenhængende velfærdstilbud af høj kvalitet. Vi har derfor tre overordnede **ambitioner** for den videre udvikling af det regionale socialområde:

■ SAMMEN OM DE MEST UDSATTE BORGERE

■ HØJ FAGLIG KVALITET I INDSATSEN

■ FREMTIDSPARATE ARBEJDSPLADSER

Under hver ambition er der formuleret tre **målsætninger**, som sætter retning for de konkrete indsatser på området.

Vi skal sikre det bedst mulige **fundament** for, at vi kan lykkes med ambitionerne og den videre udvikling af det regionale socialområde. Vores fundament står på tværgående ledelse, datadrevet udvikling, gennemsigtige takster og økonomistyring samt overvågning af fastlagte kvalitetskrav.

MISSION

Vi skaber trivsel, udvikling og læring for de mest udsatte borgere gennem individuelt tilrettelagte indsatser og understøttelse af deltagelse i inkluderende fællesskaber

VISION

I tæt dialog med kommuner og borgere stiller vi vores specialiserede viden til rådighed og leverer tilbud af høj faglig kvalitet til rette pris

Sammen om de mest udsatte borgere
MÅLSÆTNINGER

1. Vi vil rådgive kommunerne i de mest komplekse borgersager
2. Vi vil behandle henvendelser fra kommunerne om de mest komplekse borgersager i en central funktion på tværs af det regionale socialområde
3. Vi vil skabe tilbud på tværs af de specialiserede målgrupper

Høj faglig kvalitet i indsatsen
MÅLSÆTNINGER

4. Vi vil styrke den faglige ledelse og supervision i tilbuddene på det regionale socialområde
5. Vi vil følge data om borgernes udvikling og spørge borgerne om deres trivsel og tilfredshed
6. Vi vil udvikle og anvende forskning til dokumentation og vidensbaseret af de indsatser, vi yder over for borgerne

Fremtidsparate arbejdspladser
MÅLSÆTNINGER

7. Vi vil sikre de rette kompetencer i forhold til kendte og fremtidige opgaver
8. Vi vil udvikle attraktive arbejdspladser, som kan tiltrække og tilknytte kvalificerede medarbejdere
9. Vi vil udvikle de fysiske og sikkerhedsmæssige rammer, der skal til for at løse opgaverne

FUNDAMENT

Tværgående ledelse

Datadrevet udvikling

Gennemsigtige takster og økonomistyring

Overvågning af fastlagte kvalitetskrav

Sammen om de mest udsatte borgere

På det regionale socialområde er vi leverandører af sociale tilbud, og vi ønsker at samarbejde om at udvikle vores tilbud, så de bliver en del af de løsninger, der skal findes til de mest udsatte borgere.

Vi vil gerne stille vores specialiserede viden om forskellige målgrupper til rådighed for kommunerne og rådgive i forhold til at finde de bedste løsninger for borgerne.

De borgere, der har de mest komplekse udfordringer, er ofte svære at placere i en bestemt målgruppe, og derfor vil det sommetider være nødvendigt at tænke på tværs af målgrupper og arbejde tværfagligt og på tværs af sektorer, når der skal findes de rette tilbud.

I Region Sjælland er vi optaget af, hvordan vi kan skabe tilbud til de mest udsatte borgere, der både er billigere og bedre – også til borgere, der ellers ville være henvist til enkeltmandsforanstaltninger. Vi er optaget af, hvordan vi kan undgå at isolere borgere ved at tilpasse rammerne og anvende de bedste tilgængelige metoder til at arbejde med den adfærd, der i mange tilfælde fører til, at mennesker anbringes i enkeltmandsforanstaltninger. Samtidig vil vi understøtte, at mennesker, som for en tid lever i en isoleret position, kan få adgang til fællesskaber i så stor udstrækning som muligt.

Derfor vil vi:

- **RÅDGIVE KOMMUNERNE I DE MEST KOMPLEKSE BORGERSAGER**
- **BEHANDLE HENVENDELSER FRA KOMMUNERNE OM DE MEST KOMPLEKSE BORGERSAGER I EN CENTRAL FUNKTION PÅ TVÆRS AF DET REGIONALE SOCIALOMRÅDE**
- **SKABE TILBUD PÅ TVÆRS AF DE SPECIALISEREDE MÅLGRUPPER**

Det gør vi ved:

Styrket rådgivning af kommuner

Det regionale socialområde skal udbygge den rådgivende funktion, der bistår kommunerne i deres arbejde med at finde tilbud til de mest udsatte borgere, der har brug for en højt specialiseret indsats. Det gælder også rådgivningsbistand, der sigter på borgere, der ellers var henvist til enkeltmandsforanstaltninger.

Én indgang for kommunerne i de mest komplekse borgersager

Det regionale socialområde skal behandle henvendelser fra kommunerne om de mest komplekse borgersager i en central funktion på tværs af det regionale socialområde. Dette giver mulighed for at arbejde med og beskrive borgerens vanskeligheder og ressourcer samt identificere, hvad borgeren har brug for. På den baggrund kan en relevant indsats etableres.

Specialiseringsledelse udvikles gennem praksis

Det regionale socialområde skal koble kompetencer sammen på nye måder for at matche de mest udsatte borgeres behov. Som led i specialiseringsledelsen og etableringen af tilbud på tværs af de specialiserede målgrupper er der fokus på at sikre, at de rette rammer og ressourcer er til stede. Tilbud etableret på tværs af de etablerede målgrupper kræver tæt faglig ledelse og supervision og dermed nye måder at lede på. Der kan også være behov for at inddrage ekstern ekspertise fra fx psykiatrien, VISO mv.

Høj faglig kvalitet i indsatsen

Borgere med behov for en højt specialiseret indsats skal have den bedst mulige hjælp og støtte, der er funderet på høj faglighed og systematisk anvendelse af anerkendte socialfaglige metoder.

En stærk faglig ledelse er afgørende for at sikre, at den høje faglighed opretholdes og videreudvikles på tilbuddene. Faglig ledelse skal skabe rammerne for løbende kompetenceudvikling, sikre en fælles faglig retning i det daglige arbejde med borgeren og understøtte vidensdeling.

Supervision spiller også en central rolle, da det giver mulighed for at reflektere over praksis, få sparring og styrke faglig dømmekraft. Der er på Socialområdet et krav om supervision for både ledere og medarbejdere. Supervision er særlig vigtig i komplekse sager, hvor ledere og medarbejdere kan have behov for faglig støtte og vejledning for at sikre en sammenhængende og specialiseret indsats. Samtidig er medarbejdernes kompetencer en forudsætning for at sikre høj faglig kvalitet i indsatsen, hvilket bliver udfoldet under "Fremtidssparate arbejdspladser".

Effekten af den faglige kvalitet i indsatsen skal kunne dokumenteres og den brugeroplevede kvalitet måles i form af løbende trivsels- og tilfredshedsundersøgelser.

Forskning skal ligeledes være med til at videreudvikle og dokumentere faglig praksis på tilbuddene og give viden om, hvad der virker for borgerne.

Derfor vil vi:

- **STYRKE DEN FAGLIGE LEDELSE OG SUPERVISION I TILBUDDENE PÅ DET REGIONALE SOCIALOMRÅDE**
- **FØLGE DATA OM BORGERNES UDVIKLING OG SPØRGE BORGERNE OM DERES TRIVSEL OG TILFREDSHED**
- **UDVIKLE OG ANVENDE FORSKNING TIL DOKUMENTATION OG VIDENBASERING AF DE INDSATSER, VI YDER OVERFOR BORGERNE**

Det gør vi ved:

Styrket lederudvikling

Det regionale socialområde etablerer målrettet uddannelse i faglig ledelse særligt rettet mod afdelingslederniveauet. Som led heri tilbydes ca. 20 ledere med personaleansvar årligt lederuddannelse på diplomniveau. Derudover dannes netværk for at styrke den faglige ledelse.

Supervision

Supervision af ledere og medarbejdere skal understøtte den faglige refleksion i det daglige arbejde med borgerne på de sociale tilbud. De anvendte supervisorer skal være bekendt med de faglige tilgange og metoder, der arbejdes med i de enkelte tilbud, så supervisionen kan understøtte metodernes omsætning i praksis. Samtidig skal supervisionen forholde sig til de relationer og den kontekst, der er omkring arbejdet. Supervision og faglig vejledning er væsentlig både for kvalitet og sikkerhed i arbejdet.

Måling af resultater af indsatsen for borgerne

Den socialfaglige indsats er tilrettelagt ud fra borgerens plan med mål og delmål, som dokumenteres og evalueres som en del af det daglige arbejde. Derudover gennemføres løbende opfølgning på den social- og sundhedsfaglige indsats blandt andet ved audits. Samtidig er borgernes oplevelser og tilfredshed væsentlige data i den fortløbende kvalitetsudvikling, og der arbejdes bl.a. med metoder som 'Ordet er dit' og kvalitative metoder i forhold til borgere med kognitive udfordringer.

Forskning

Det regionale socialområde skal udvikle og anvende forskningsbaseret dokumentation af erfaringsbaseret viden og have fokus på formidling heraf. Den viden, der udvikles gennem forskningsprojekterne, skal komme borgerne på de regionale sociale tilbud til gavn i det direkte arbejde. Den forskningsbaserede viden skal også formidles eksternt, så den kan anvendes til kompetenceudvikling af nuværende og kommende medarbejdere på sociale tilbud.

Fremtidsparate arbejdspladser

Det regionale socialområde skal have fokus på at skabe fremtidsparate arbejdspladser, der er rustet til både nutidige og fremtidige opgaver.

For at kunne hjælpe de mest udsatte borgere og levere høj kvalitet i de specialiserede indsatser, er det nødvendigt at sikre de rette kompetencer, skabe attraktive arbejdspladser og etablere de rette fysiske og sikkerhedsmæssige rammer.

For at sikre fremtidsparate arbejdspladser er det afgørende at kunne tiltrække og tilknytte kvalificerede medarbejdere. Dette kræver attraktive arbejdsforhold, hvor medarbejderne tilbydes gode udviklingsmuligheder og adgang til kompetenceudvikling, der understøtter opgavevaretagelsen og faglige miljøer, et sundt arbejdsmiljø og en kultur, hvor medarbejderne føler sig værdsat og understøttet i deres arbejde.

Arbejdsforholdenes sikkerhedsmæssige aspekter og de fysiske faciliteter er ligeledes afgørende for at sikre et trygt og velfungerende miljø for både medarbejdere og borgere.

Derfor vil vi:

- SIKRE DE RETTE KOMPETENCER I FORHOLD TIL KENDTE OG FREMTIDIGE OPGAVER
- UDVIKLE ATTRAKTIVE ARBEJDSPLADSER, SOM KAN TILTRÆKKE OG TILKNYTT KVALIFICEREDE MEDARBEJDERE
- UDVIKLE DE FYSISKE OG SIKKERHEDSMÆSSIGE RAMMER, DER SKAL TIL FOR AT LØSE OPGAVERNE

Det gør vi ved:

Kompetenceudvikling

Det regionale socialområde skal arbejde strategisk med kompetenceudvikling. Heri indgår de faglige diplommoduler, der tilrettelægges i samarbejde med relevante uddannelsesinstitutioner. Der arbejdes med kompetenceudviklingsplaner både på det enkelte tilbud og på tværs af tilbuddene. Tæt faglig ledelse og supervision skal forberede medarbejderne på kompetenceudvikling og understøtte, at det lærte bliver anvendt i det daglige arbejde.

Proaktiv arbejdsmiljøindsats

Arbejdsmiljøarbejdet på Socialområdet skal baseres på de fortløbende målinger af trivsel, arbejdspladsvurderinger og systematisk læring af episoder i arbejdet, der har belastet arbejdsmiljøet. Det kan være påbud fra Arbejdstilsynet bl.a. i forbindelse med arbejdsulykker, nærvedulykker, magtanvendelsesindberetninger og andre datakilder, der informerer om udvikling af et sikkert og sundt arbejdsmiljø. En stærk arbejdsmiljøorganisation er en forudsætning for udvikling af en sådan proaktiv arbejdsmiljøindsats, der kan være med til at øge medarbejdernes trivsel.

Gode fysiske og sikkerhedsmæssige rammer

Der gennemføres en gennemgang af de fysiske og sikkerhedsmæssige rammer på de sociale tilbud. I sikkerhedsgennemgangen foretages i øvrigt vurderinger både af risiko i forhold til borgerens adfærd og af risikofaktorer i miljøet omkring borgeren. Gennemgangen ligger til grund for den fremtidige udvikling af de fysiske og sikkerhedsmæssige rammer, der skal til for at løse opgaverne på det regionale socialområde.

Fundamentet for den videre udvikling

Tværgående ledelse

Det regionale socialområde i Region Sjælland er kendetegnet ved at rumme mange forskellige typer tilbud, herunder regionale, selvejende, sikrede, lands- og landsdelsdækkende tilbud. Derfor er det afgørende at styrke samarbejdet og den tværgående ledelse af det samlede socialområde for at imødegå øget specialisering og fortsat fokus på høj kvalitet. Samtidig skal den tværgående ledelse understøtte vidensdeling på tværs af det regionale socialområde, der blandt andet formidles gennem e-læring.

Vi arbejder med flere former for tværgående ledelse:

- **Tværgående forbedringsledelse:** Der skal arbejdes systematisk med fælles kvalitetsudvikling og spredning af virksomme metoder i forbedringsfællesskaber. Det gælder fx metoder i forhold til nedbringelse af sygefravær og faglige metoder, der styrker kvaliteten.
- **Specialiseringsledelse:** Der skal inden for og på tværs af tilbud udvikles løsninger til specialiserede målgrupper og borgere med særligt komplekse behov, hvilket fordrer en ny form for tværgående specialiseringsledelse.
- **Tværgående funktionsledelse:** Der skal etableres tværgående funktioner med ansættelse af psykologer, sundhedsfagligt personale mv. på tværs af tilbud.

Datadrevet udvikling

Det regionale socialområde skal udvikle enstrenget ledelsesinformation, der kan danne afsæt for kvalitetsstyring via løbende tilstandsvurderinger på udvalgte områder. Derudover er borgernes oplevelser og tilfredshed væsentlige data i den fortløbende kvalitetsudvikling.

Gennemsigtige takster og økonomistyring

Den forventede specialeplanlægning på det specialiserede socialområde vil ske samtidig med udrulning af en ny takstmodel. På det regionale socialområde følges arbejdet tæt, og der arbejdes sideløbende med at skabe gennemsigtighed i, hvad indsatser koster og sikre sammenlignelighed på tværs af tilbud.

På det regionale socialområde er det som hovedregel kun belagte pladser, der kan opkræves betaling for. Et vilkår for driften på det regionale socialområde er derfor stram ressourcestyring og løbende tilpasning af kapacitet. Tilpasning af kapacitet er en forudsætning for at undgå de takstudsving, der følger af både under- og overskud.

Overvågning af fastlagte kvalitetskrav

Kvalitetsarbejdet på det regionale socialområde bygger videre på det systematiske kvalitetsarbejde, der er udviklet i samarbejde med de øvrige regioner. Kvalitetsarbejdet har afsæt i kvalitetsstandarder, der er baseret på bedst tilgængelig viden om kvalitet i indsatsen overfor borgerne. De 10 kvalitetsstandarder gælder for alle botilbud. Som udgangspunkt kvalitetsovervåges standarderne i fire grupper som vist nedenfor.

KVALITETSSTANDARDE

**KOMMUNIKATION
INDFLYDELSE PÅ EGET LIV
INDIVIDUELLE PLANER**

**MEDICINHÅNDBTERING
UTILSIGTEDE HÆNDELSER
FYSISK OG MENTAL
SUNDHED OG TRIVSEL**

**MAGTANVENDELSE
FOREBYGGELSE
AF OVERGREB**

**FAGLIGE TILGANGE,
METODER OG RESULTATER
KOMPETENCEUDVIKLING**

Overvågning af om tilbuddene efterlever standardernes krav til kvalitet sker internt ved audits. Derudover sker det eksternt ved tilsynsbesøg fra tilsynsmyndigheder. Resultaterne af kvalitetsovervågningen rapporteres som del af ledelsesinformation.

Hvordan arbejder vi med strategien?

Strategi for det regionale socialområde 2025-2028 er den fjerde af sin slags og bygger videre på erfaringer og resultater fra de forudgående års strategiarbejde.

Strategi 2025-2028 udgør tre overordnede ambitioner for den videre udvikling af det regionale socialområde med tilhørende målsætninger og indsatser.

Realiseringen af strategiens ambitioner, målsætninger og indsatser er allerede indledt i den proces, der har ført til fastlæggelsen af strategien. I processen har institutionslederne og MED-Socialområdet givet input til det politiske arbejde i Social- og psykiatriudvalget med strategien. Derudover har der også været borgerinvolvering for at få borgernes stemme med i strategiarbejdet.

Den brede inddragelse vil også være afgørende for den videre realisering af strategien, hvor også kommunerne spiller en helt central rolle.

Strategien er udgangspunktet for arbejdet med de indsatser, der skal prioriteres i de kommende fire år. Fra år til år udvælges de indsatser, der særligt skal være i fokus det pågældende år. Der vil i den forbindelse blive opstillet indikatorer for at følge op på realiseringen af indsatserne.

Fakta om det regionale socialområde i Region Sjælland

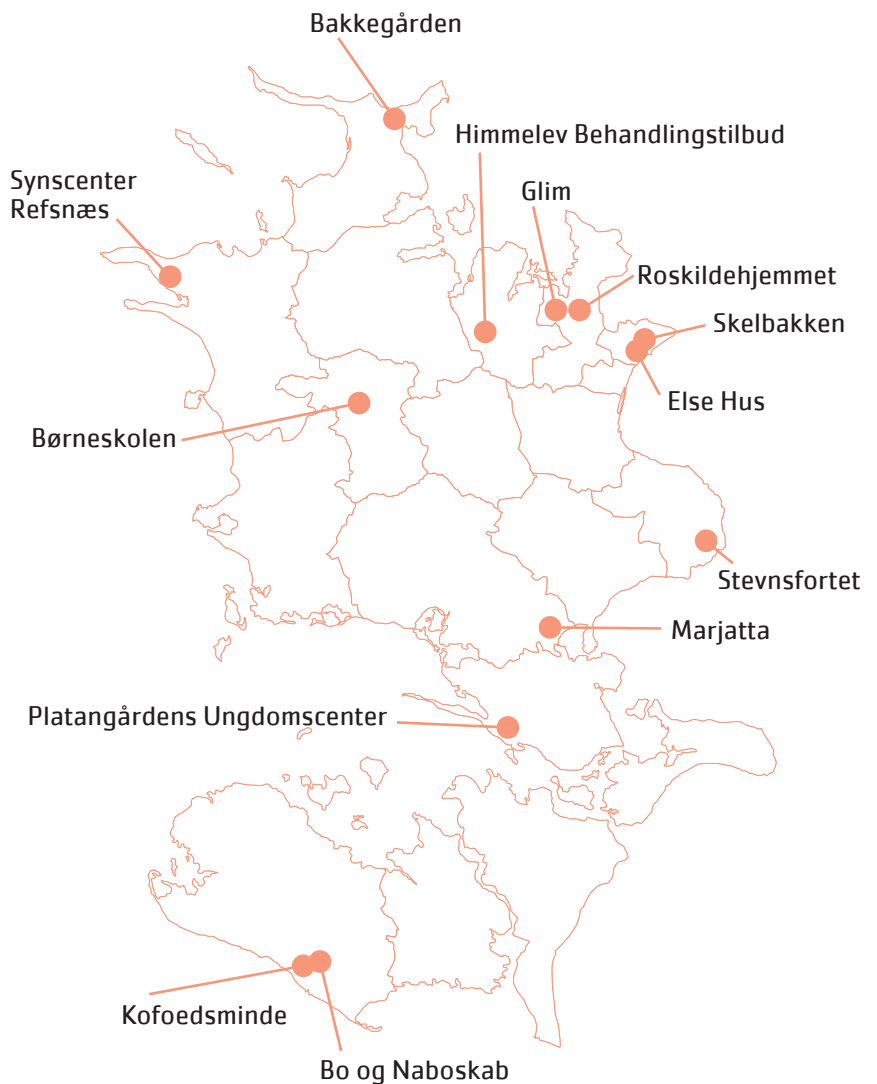
Region Sjælland står for drift og udvikling af 13 tilbud, der omfatter bo- og dagtilbud, aktivitets- og beskæftigelsestilbud, rådgivning, specialundervisning, behandling, forsorgshjem og sikrede afdelinger.

Målgrupper

- Børn, unge og voksne med udviklingshandicap
- Børn, unge og voksne med sindslidelser
- Børn, unge og voksne med autisme
- Voksne med udviklingshandicap og dom
- Voksne på forsorgshjem
- Børn og unge på sikrede afdelinger

Nøgletal

- Vi driver ca. 1000 pladser
- Vi er ca. 1800 medarbejdere
- Vi omsætter for ca. 1,1 mia. kr. om året og er et område i vækst

Sammen om punktskrift

Data- og metodenotat

Sammen om punktskrift - Data- og metodenotat

Model, køreplan og handlingsanvisende vejledning for det gode punktskriftforløb for børn og unge med synsnedsettelse herunder blindhed 0-17 år

Denne vejledning er resultatet af et nationalt samarbejdsprojekt mellem DTHS, Danske Tale- Høre- og Synsinstitutioner og Synscenter Refsnæs.

Projektet er finansieret af puljemidler fra Børne- og Undervisningsministeriet.

Projektets formål og organisering

Projektet blev udbudt med baggrund i en central udmelding fra Social- og Boligstyrelsen i september 2022, hvori der blev udtrykt en bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser.

Formålet med projektet har været at imødekomme denne bekymring ved at udarbejde en national model for koordinering af målgruppens behov for indsatser omsat til en praksisnær køreplan for et forløb, hvis en kommune får et barn i målgruppen.

Projektet har indkredset gode praksiserfaringer fra en række kommuner og synsinstitutioner/synsrådgivninger og er teoretisk funderet i forskning fra sammenlignelige lande.

Projektets slutleverance er denne vejledning, hvis formål er at beskrive organisering, koordinering, samarbejde og de fornødne indsatser i det gode punktskriftforløb.

Vejledningen er målrettet centrale aktører i det gode punktskriftforløb for børn og unge i målgruppen 0-17 år.

Projektets forankring i praksis

Projektet har indkredset god praksis gennem kvalitative interviews med lærere, pædagoger, PPR-medarbejdere, forældre og unge der selv har oplevet gode punktskriftforløb, samt med synskonsulenter fra

Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi, CKV Odense

Center for Specialrådgivning Aarhus, CSA

Institut for Syn og Hørelse - Syns- og IKT-afdelingen, Region Nordjylland

Kommunikationscentret Hillerød

Kommunikationscentret Region Hovedstaden

Specialundervisning og Beskæftigelse, SuB Slagelse

Synscentralen i Vordingborg

Projektet har været organiseret med styregruppe, følgegruppe og valideringsgruppe med henblik på at understøtte, fagfællebedømme, validere og kvalificere projektets leverancer og for at sikre projektets geografiske og institutionelle spændvidde samt relevante praksisforankring.

Styregruppe

Formand: Kenn Steen Andersen, Centerleder, Synscenter Refsnæs

Berit Houmølle, Vicecenterleder og Områdeleder for Skole og Specialrådgivning, Synscenter Refsnæs

Per Nielsen, Forstander, Synscentralen Vordingborg, Formand for DTHS Danske Tale- Høre- og

Synsinstitutioner

Indledning

Som afslutning på samarbejdsprojektet Sammen om punktskrift har Synscenter Refsnæs og DTHS, Danske Høre-, Tale og Synsinstitutioner i februar 2025 udgivet vejledningen Sammen om punktskrift. Model, køreplan og handlingsanvisende vejledning til det gode punktskriftforløb for børn og unge med synsnedsættelse herunder blindhed 0-17 år

Nærværende data- og metodenotat er et supplement til denne vejledning. Formålet med notatet er at beskrive projektets baggrund, formål, organisering, metode, data og projektets resultater.

Sammen om punktskrift. Et samarbejdsprojekt mellem Synscenter Refsnæs og DTHS, Danske Høre-, Tale- og Synsinstitutioner

Baggrund, formål og mål

Synscenter Refsnæs og DTHS, Danske Tale-Høre- og Synsinstitutioner blev i december 2023 bevilget puljemidler fra Børne- og Undervisningsministeriet til det 1-årige landsdækkende projekt Sammen om punktskrift.

Målgruppen for projektet var børn og unge mellem 0-17 år med alvorlig synsnedsættelse, herunder blindhed, med behov for specialpædagogiske indsatser og undervisning i punktskrift.

Projektet blev udbudt med baggrund i en central udmelding fra Social- og Boligstyrelsen (2022a), hvori der blev udtrykt en bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende, og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser. Indsatser der giver børn og unge i målgruppen mulighed for at lære at læse og skrive og blive så dygtige de kan ud fra de forudsætninger de har.

Formålet med projektet har været at afdække og beskrive de eksemplariske indsatser samt den nødvendige organisering, koordinering og det samarbejde der er en forudsætning for vellykkede punktskriftindsatser for børn og unge i målgruppen.

Målet med projektet har været at imødekomme Social- og Boligstyrelsens (2022) bekymring, ved

at udarbejde en national model for koordinering af målgruppens behov for indsatser omsat til en praksisnær køreplan for et forløb, hvis en kommune får et barn i målgruppen. Den nationale model og køreplan skal styrke og understøtte forudsætningerne for, at børn og unge i målgruppen, imødekommes i deres behov for oplæring og fastholdelse i brugen af punktskrift i deres lokale dag- og skoletilbud. Herunder at de har adgang til den fornødne specialpædagogiske indsats, uanset bopælskommune.

Projektet blev gennemført i perioden 1. januar 2024 – 31. december 2024.

Projektets målgruppe

Målgruppen for projektets indsatser er 0-17-årige børn og unge med blindhed eller en så alvorlig synsnedsættelse, og deraf manglende læsesyn, at de ikke kan læse visuel skrift. Nyeste tal viser, at der aktuelt er 56 børn i målgruppen i Danmark som har både kognitive og motoriske forudsætninger for at lære punktskrift (Socialstyrelsen, 2022, s.4).

Denne gruppe inkluderer:

Børn med blindhed, som fra fødslen eller en tidlig alder ikke har funktionelt syn og derfor har behov for at lære punktskrift som deres primære skriftlige kommunikationsform.

Børn med alvorlig synsnedsættelse, som har så stærkt begrænset synsrest at de ikke kan læse visuel skrift i almindelige eller forstørrede formater på en funktionel måde. For disse børn er punktskrift et nødvendigt redskab til læsning og skrivning, selvom de måske i enkelte sammenhænge kan anvende synsresten til orientering og dagligdagsaktiviteter.

Børn der oplever progredierende synstab, hvor synet gradvist forværres til et niveau, hvor visuel skrift ikke længere kan læses med relevante synskompenserende hjælpemidler. For disse børn er det vigtigt at introducere punktskrift tidligt, så de gradvist kan skifte til punktskrift som deres primære kommunikationsmiddel i takt med synstab.

Børn der mister synet som følge af sygdom eller ulykker efter at de har lært at læse og skrive visuel skrift

Børn med særlige komplekse syns- og udviklingsbehov, som kan have yderligere funktionsnedsættelser. For disse børn tilpasses punktskriftsindsatsen ofte, så den matcher deres kognitive og motoriske færdigheder, hvilket kan omfatte taktile og auditive tilgange til indlæringen.

Vejledningens målgruppe

Projektets slutleverance er målrettet forældre, ledelser og fagprofessionelle i barnets dagtilbud og skole. Vejledningen er ligeledes målrettet barnets sagsbehandler, PPR (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning) og øvrige myndighedspersoner som spiller en central rolle i barnets punktskriftsforløb.

Målet er at alle centrale aktører i barnets omgivelser får tilført viden, anbefalinger og inspiration til, hvordan de bedst kan understøtte barnets punktskriftsindlæring og -vedligeholdelse i hjem, dagtilbud og skole.

Projektets organisering

Projektet er søgt og etableret som et samarbejde mellem Synscenter Refsnæs og DTHS, Danske Tale-, Høre og Synsinstitutioner.

Synscenter Refsnæs har været projektejer, og har driftet og styret projektet organisatorisk via en projektgruppe bestående af en projektleder og to projektmedarbejdere. Synscenter Refsnæs har desuden været ansvarlig for projektets økonomi.

Projektet har været organiseret med styregruppe, følgegruppe og valideringsgruppe med henblik på at understøtte, fagfællebedømme, validere og kvalificere projektets leverancer, og for at sikre projektets geografiske og institutionelle spændvidde samt relevante praksisforankring.

Styregruppe

Formand: Kenn Steen Andersen, Centerleder, Synscenter Refsnæs

Berit Houmølle, Vicecenterleder og Områdeleder for Skole og Specialrådgivning, Synscenter Refsnæs

Per Nielsen, Forstander, Synscentralen
Vordingborg, Formand for DTHS Danske Tale-
Høre- og Synsinstitutioner

Følgegruppe

Pia Bille, Socialdirektør, Region Sjælland

Marie Fasmer, Institutchef, IBOS - Institutet for Blinde og Svagsynede

Dorte With, Leder, Center for Specialrådgivning Aarhus

Lea Johanne Sarfelt, Specialkonsulent, National koordination, Social- og Boligstyrelsen

Line Juhl, Souschef, CSV Kolding, Center for specialundervisning og rådgivning til unge og voksne

Luba Rumyantseva, Audiologopæd, PPR Tårnby Kommune

Mette Sejbjerg Andersen, Ledende Tale-
høre konsulent, PPR Skive Kommune

Inge Krag Hanberg, Psykologfaglig koordinator, PPR Næstved

Anne Roesgaard Paarup, Synskonsulent, Institut for Syn og Hørelse, Region Nordjylland

Berith Lilly Jørgensen, Synskonsulent, CSV København - Center for Specialundervisning

Ask Løvbjerg Abildgaard, Landsformand, Dansk Blindesamfund

Ida Raunkjær, Landsformand, DBSU – Dansk Blinde Samfunds Ungdom

Thomas Sonne Jensen, Formand, LFBS – Landsforeningen af forældre til blinde og svagsynede

Styregruppen har også indgået i følgegruppen.

Valideringsgruppe

Ole Dybdahl Kristensen, Afdelingsleder, CKU, Center for Kommunikation og Undervisning, Skive-Viborg

Michael Holmberg, Synskonsulent, Center for Specialrådgivning Aarhus

Tina Thøgersen, Læse- og studievejleder, IBOS, Institutet for Blinde og Svagsynede

Lone Reinhold, Synskonsulent, PPR og Videnscenter, Esbjerg Kommune

Anna Guldhammer, Synskonsulent, Center for Kommunikation, Herning

Alice Balster, Synskonsulent, HjælpemiddelHuset og Tale Høre Syn – Aabenraa

Jacob Nielsen, Konsulent for personer med blindhed, Synscenter Refsnæs

Berit Houmølle, Vicecenterleder og Områdeleder for Skole og Specialrådgivning, Synscenter Refsnæs

Metode

Børne og Undervisningsministeriets krav til projektets indhold

Projektets metode og vidensgrundlag har taget afsæt i Børne- og Undervisningsministeriets krav for tildeling af puljemidlerne, om at projektets indsatser skal:

- være målrettet børn og unge med enten alvorlig synsnedsættelse, herunder blindhed med behov for punktskrift eller tegnsprog.
- indeholde aktiviteter, der kan understøtte kommunernes forpligtelser til at tilbyde punktskriftindsatser og/eller den nødvendige specialpædagogiske indsats efter folkeskoleloven, uanset hvor i landet barnet eller den unge bor eller opholder sig.
- tilrettelægges, så den er relevant for målgruppen og tager højde for målgruppens aktuelle behov.
- tilrettelægges, så den tager højde for etablerede tilbud om specialpædagogisk indsats, støtte, undervisning og rådgivning i punktskrift.
- tilrettelægges med øje for høj kvalitet, herunder inddrage og bygge på eksisterende, relevant og anerkendt viden og erfaring.
- være let at anvende, udbrede og få integreret i eksisterende praksis.
- tilrettelægges med en klar proces for udvikling, afprøvning og justering af aktiviteter i samarbejde med kommuner, herunder PPR, med børn og unge i indsatsens målgruppe (fx pilotafprøvning af aktiviteter eller slutbrugerinvolvering),

da indsatsen skal kunne udbredes på nationalt plan.

- afsluttes med et produkt, som er relevant for målgruppen på nationalt plan. Produktet kan fx være en form for praksisnær køreplan for et forløb/drejebog/koncept/inspirationsmateriale som kommuner/regioner kan anvende, når de fremadrettet tilrettelægger aktiviteter som understøtter børn og unge med enten alvorlig synsnedsættelse og blindhed eller varigt høretab. Produktet skal stilles frit (gratis) til rådighed for Børne- og Undervisningsministeriet, grundskoler, dagtilbud, kommuner m.fl. samt øvrige aktører, som kan have interesse heri.

Det har desuden været et ufravigeligt krav til projektet, at projektets resultater og slutleverancer ikke kunne anbefale indsatser, der medfører øgede økonomiske udgifter for kommunerne.

Kvalitativ metode

Projektets scope var indkredsning af aktuelt bedste viden af højest mulige evidens samt gode praksis erfaringer fra centrale aktører i punktskriftsforløb for 0-17årige. Målgruppen til punktskriftsindsatser er meget lille, og som en direkte konsekvens heraf, er centrale aktører med viden om det gode punktskriftsforløb tilsvarende lille, hvorfor projektet tog afsæt i en kvalitativ metodisk tilgang.

Projektets vidensfundament og empiri er kvalitative interviews, da det var informanternes og respondenternes oplevelser og erfaringer der ønskedes viden om, sammenholdt med kvalitativ litteraturanalyse (publiceret forskning og studier, grå litteratur og nationale og internationale guidelines).

Projektets dataindsamling og dataanalyse bygger på gældende praksis og kodeks for kvalitative metoder (Thagaard, 2017, Kvale & Brinkmann, 2013, Brinkmann & Tanggaard, 2020 og Braun & Clarke, 2022).

Projektet har gennemgået 7 overordnede faser

- Dataindsamling (systematiske litteratursøgninger og semistrukturerede, kvalitative interviews)
- Dataanalyse og syntese
- Konklusion på projektets resultater (analyse og syntese)
- Fremlæggelse af projektets resultater for styregruppe, følgegruppe, valideringsgruppe og

Styrelsen for Kvalitet og Undervisning med henblik på, at validere og kvalificere oplægget til den af projektgruppen foreslåede slutleverance og indholdet af denne

- Udarbejdelse af vejledningen (skrivefasen)
- Fagfællebedømmelse af vejledningen
- Udgivelse, formidling og implementering

Dataindsamling

Dataindsamlingen er foregået på 2 niveauer: En systematisk litteratursøgning og 22 semistrukturerede kvalitative interviews (fordelt på 24 informanter og 3 respondenter) med relevante aktører (Socialstyrelsen, 2020) i forløb for 0-17 årige med behov for punktskriftsindsatser (synskonsulenter ved kommunale og regionale kommunikationscentre og synsrådgivninger, lærere, pædagoger og PPR ansatte som har erfaringer med punktskriftsforløb, forældre til børn/unge og unge der selv har været igennem vellykkede punktskriftsforløb).

Projektet er nationalt forankret, og der anvendtes informanter og respondenter fra hele landet.

Systematisk litteratursøgning

De systematiske litteratursøgninger indkredsede forskning og øvrige studier om faktorer der kendetegner og støtter gode læringspraksisser og metodikker i punktskriftsindsatser for 0-17 årige børn og unge fra lande med sammenlignelige skole- og dagtilbud med inkluderende læringsfællesskaber og særligt tilrettelagte undervisningsmaterialer. Herunder inspiration til national koordinering og samarbejde.

Litteratursøgningerne blev foretaget i

- ERIC, Cochrane Campbell, PsycInfo og Google Scholar (internationale referencedatabaser indenfor pædagogik, uddannelse og psykologi)
- De nordiske nationalbibliografier
- De nordiske nationale kompetencecentre på børnesynsområdet (Statped og Specialpædagogiske Skolmyndigheden)
- Forskningsrepositorierne og forskningsbibliotekskatalogerne ved USN, Universitet i Sørøstnorge samt NTNU, Norges teknisk-naturvidenskabelige universitet (begge universiteter

udbyder forskning og uddannelse indenfor synsrehabilitering og synspædagogik)

Semistrukturerede interviews

For at indkredse god praksis fra informanter og respondenter (centrale aktører i punktskriftsforløb for 0-17-årige børn og unge) blev semistrukturerede interviews anvendt, med henblik på indkredsning af informanternes og respondenternes eget perspektiv på baggrund af få åbne interviewspørgsmål i en professionel samtale. De åbne interviewspørgsmål blev på forhånd givet til informanterne via mail, da der ønskedes velovervejede og reflekterede svar i dataindsamlingen. Undervejs i interviewene blev stillet opklarende og uddybende spørgsmål. Forud for interviewene blev der indhentet samtykke til deltagelse, og til at interviewene måtte optages med henblik på senere transskribering. Her blev der tydeligt gjort rede for, at databearbejdningen ville være anonym, og at hverken informanter eller datamaterialet vil kunne genkendes i projektets leverancer, samt at lydfiler og transskribering slettes efter projektets afslutning. Da en del af interviewene af logistiske årsager foregik virtuelt, blev samtykkeerklæringerne indhentet mundtligt og optages på lydfilen (lovlig og gældende praksis).

Ved starten af interviewet blev det tydeliggjort overfor informanter og respondenter, at det er hendes/hans oplevelser og erfaringer, der er vigtige at få frem. I interviewene var der vedvarende bevidsthed om, at interviewerens tilsidesatte egne fordomme og forforståelse. Det var informanternes og respondenternes oplevelser og perspektiver der skulle bidrage til projektet, og ikke en på forhånd valgt antagelse om hvad der kendetegner god praksis.

Interviewguiden (se bilag) anvendes ved samtlige interview men blev tilpasset formulerings- og perspektivmæssigt til den enkelte informant jf. faglighed og rolle i barnet/den uges forløb.

Informanter og respondenter

Informanter og respondenter blev rekvireret gennem synssøjlen i DTHS, Danske Tale- Høre- og Synsinstitutioner og via DBSU, Dansk Blindesamfunds Ungdom efter gældende GDPR-regler.

Respondenter fra de kommunale og regionale kommunikationscentre og synsrådgivninger

var synskonsulenter fordelt over hele landet og fra alle fem regioner, og har repræsenteret kommunikationscentre/synsrådgivninger med både mange og få børn i målgruppen til punktskriftsindsatser.

Respondenter og informanter blev udvalgt på baggrund af egne erfaringer med punktskriftsforløb.

Der blev foretaget i alt 22 kvalitative interviews:

12 synskonsulenter (som repræsenterede 7 kommunikationscentre og synsrådgivninger og som dækker 22 kommuner fordelt i alle landets regioner.

3 unge punktskriftsbrugere

4 forældre

3 lærere

3 pædagoger

2 PPR-ansatte

Flere af interviewene blev af logistiske årsager foretaget virtuelt. Dette muliggjorde at der kunne rekvireres respondenter og informanter fra hele landet.

Der var afsat en time til hvert interview. Ved interviews med synskonsulenter var der afsat 3 timer, da synskonsulenten indgår i hele barnets forløb fra det diagnosticeres med alvorlig synsnedsættelse til det fylder 18 år. Synskonsulenten er typisk bindeleddet mellem hjem, dagtilbud, skole og øvrige myndigheder og instanser.

Synskonsulenten er derfor en central videnshaver ift. hvad der kendetegner det gode punktskriftsforløb.

I analysefasen blev de bidragende synskonsulenter geninterviewet, denne gang via et virtuelt fokusgruppeinterview med henblik på uddybning og adressering af eventuelle problematikker og diskrepans mellem aktørernes opfattelser og bidrag til projektets leverancer. Dette gruppeinterview tog afsæt i projektets foreløbige resultater og analyser af disse, og havde til formål at sikre og relevansvurdere retningen i den fortsatte analyse og synteseproces og dermed styrke dataenes validitet.

Dataanalyse og syntese

I projektets analyse- og syntesefase organiseredes og struktureredes de indsamlede data med henblik på tematisk indholdsanalyse (Braun & Clarke, 2022). I syntesen identificeredes mønstre, tendenser og konklusioner på tværs af dataene.

De 22 kvalitative interviews gav tilsammen 50 timers lydoptagelser. Disse blev transskriberet professionelt.

De indsamlede data blev kodet med afsæt i projektets scope: at afdække hvilke indsatser, organisering, koordinering og samarbejde der er en forudsætning for vellykkede punktskriftsforløb, og som sikrer, at barnet i målgruppen bliver så god en punktskriftbruger som han eller hun har forudsætninger for.

Ved kodningen var der (med afsæt i projektets scope) fokus på determinanter for det gode punktskriftsforløb:

- Fremmende og hæmmende faktorer
- Forudsætninger
- Barrierer

Analyse og synteseresultater

Projektet har afdækket en række determinanter for det gode punktskriftsforløb. Disse har vist sig generiske på tværs af informanter og respondenter, samt på tværs af den anvendte referencelitteratur:

- Økonomiske ressourcer
- Omgivelsesfaktorer:
 - at punktskrift sidestilles med visuel skrift i barnets/den unges omgivelser
 - viden om betydningen af punktskrift for børnenes/de unges aktivitet, deltagelse, uddannelse og medborgerskab
 - punktskrift som rettighed (punktskriftsindsatser versus indlæring af visuel skrift)
 - tilgængelige undervisningsmaterialer og -platforme
- Barnets perspektiv (individuelt tilpasset didaktik målrettet barnets/den unges motivation og læringsstil)
- Tæt samarbejde mellem forældre, synskonsulenter, dagtilbud og skole

- Motivation (målgruppen, forældre, dagtilbud, skoletilbud)
- Punktskriftsspecifikke kompetencer og viden (i de lege- og læringsfællesskaber som børnene/de unge indgår i)
- Tidlige indsatser (før punkt)
- Punktsskriftsindsatserne iværksættes i videst muligt omfang i de lege- og læringsfællesskaber, som barnet indgår i
- Løbende evaluering af barnets/den unges fremskridt
- Hjælpe midler (de rette hjælpemidler til rette tid samt en gennemgående ansvarlig for anskaffelse, oplæring i, vedligehold, opdateringer mm)
- Netværk (for fagprofessionelle, for forældre, for børnene/de unge)
- Tydelig rollefordeling mellem centrale aktører i punktskriftsforløb (hvilke centrale aktører/hvad er deres rolle og ansvar i punktskriftsforløb for 0-17-årige)
- En tovholder for hele barnets/den unges punktskriftsforløb
- Koordinering af indsatser
- Koordinerede og planlagte overgange (små og store overgange)

Da puljemidlerne til projekt Sammen om punktskrift blev udbudt på baggrund af den centrale udmelding fra Social- og Boligstyrelsen (2022a) har kommunernes behandling af deres afrapporteringer på den centrale udmelding (Social- og Boligstyrelsen, 2024) også indgået i projektets datamateriale.

Behandlingen af den centrale udmelding er afrapporteret af landets 5 Kommunekontakttråd, KKR. Afrapporteringen viser, at ingen kommunikationscentre eller synsrådgivninger er af den opfattelse, at børn i målgruppen ikke bliver opsporet eller tilbudt indsatser.

Alle fem Kommunekontakttråd finder, at der aktuelt er tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser på tværs af de fem regioners kommuner. Yderligere fremhæves det, at kommunerne er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet internt i kommunerne og eksternt med de kommunale eller

regionale kommunikationscentre er velfungerende, og at denne organisering ønskes fremadrettet.

Afrapporteringen peger på de samme fremmende og hæmmende faktorer som projektet har afdækket via de kvalitative interviews og den kvalitative litteraturanalyse.

Konklusion på projektets resultater (analyse og syntese)

Projektets vidensfundament viser styrker ved den nuværende model for samarbejde, koordinering og iværksættelse af de samlede rehabiliterende og undervisningsmæssige indsatser for 0-17-årige børn og unge med alvorlig synsnedsettelse herunder blindhed, beskrevet i Socialstyrelsens forløbsbeskrivelse (2020). Der samarbejdes, koordineres og vidensdeles om punktskriftindsatserne kommunalt, regionalt og nationalt på kommunikationscenter/synsrådgivnings niveau, og de lokale højt specialiserede synskonsulenter sikrer at punktskriftsindsatser iværksættes så snart man gennem tilmelding til Synsregisteret får kendskab til et barn er i målgruppen.

Projektets data viser, at der er behov for at de punktskriftsspecifikke indsatser beskrevet i Forløbsbeskrivelsen (Socialstyrelsen, 2020) udfoldes og uddybes i en selvstændig punktskriftspecifik publikation.

Vidensfundamentet viser samtidigt, at for at imødegå de i projektet identificerede barrierer for det gode punktskriftsforløb, er der behov for, at der stilles konkret og målrettet punktskriftspecifik viden til rådighed for barnets omgivelser.

Projektet har også afdækket et behov for handlingsanvisende anbefalinger målrettet dagtilbud- og skole.

Der er stor viden om hvilke punktskriftsindsatser der bør iværksættes, men indsatserne falder ofte mellem to og flere stole ude i børnenes dagtilbud og skoler, da der ikke er beskrevet helt konkret hvilken central aktør der har rollen og ansvaret.

Der er derfor behov for tydeliggørelse af hvilke overordnede punktskriftindsatser og hvilke kerneelementer i disse indsatser der bør iværksættes, hvem der har ansvaret og hvilke roller de centrale aktører har i punktskriftforløb.

Der er behov for at der udpeges en tovholder for hele barnets punktskriftsforløb, også ift. langsigtet planlægning.

Projektets slutleverance

På baggrund af analyse- og synteseresultatet har projektgruppen i samarbejde med projektets styregruppe, følgegruppe og valideringsgruppe og med afsæt i puljemidlernes medfølgende krav til projektets slutleverance (oplistet i metodeafsnittet under Børne og Undervisningsministeriets krav til projektets indhold) afsluttet projektet med at udarbejde vejledningen Sammen om punktskrift. Model, køreplan og handlingsanvisende vejledning til det gode punktskriftforløb for børn og unge med synsnedsættelse herunder blindhed 0-17 år. Vejledningen skal imødekomme de barrierer for det gode punktskriftsforløb, som projektet har afdækket, ved at stille praksisnær, let tilgængelig og let omsættelig viden om punktskrift til rådighed for centrale aktører i barnets punktskriftsforløb.

Vejledningen beskriver en model og køreplan for det gode punktskriftsforløb, og giver handlingsanvisende anbefalinger til punktskriftindsatser i hjem, dagtilbud og skole. Modellen og køreplanen tydeliggør den organisering, koordinering, samarbejde og de relevante indsatser, der er en forudsætning for det gode punktskriftforløb for alle børn i målgruppen, uanset bopælskommune. Hensigten med Sammen om punktskrift er, at tilføre viden, anbefalinger og inspiration til hvordan centrale aktører i punktskriftforløb for 0-17årige bedst kan understøtte punktskriftsindlæring og -vedligeholdelse i hjem, dagtilbud og skole.

Vejledningens vidensfundament

Vejledningen tager afsæt i Social- og Boligstyrelsens anbefalinger til kommunerne om tilrettelæggelse af de samlede indsatser til børn og unge i målgruppen (Socialstyrelsen, 2020). Vejledningen stiller sig således ovenpå Social- og Boligstyrelsens anbefalinger og udfolder de punktskriftsspecifikke indsatser anbefalet heri.

Vejledningen er udarbejdet i samarbejde med DTHS, Danske Høre- Tale og Synsinstitutioner på baggrund af forskning og teori fra sammenlignelige lande med sammenlignelige praksisser, danske og øvrige nordiske punktskriftsguides samt valide praksiserfaringer fra lokale synskonsulenter, unge,

forældre, lærere, pædagoger og PPR-ansatte.

Alle med erfaringer og kompetencer i relation til det gode punktskriftforløb og stor viden om hvilke indsatser, der fordrer at børn i målgruppen bliver så kompetente punktskriftbrugere, som de har forudsætninger for.

For at gøre vejledningen relevant og anvendelig for dem, som skal omsætte punktskriftsspecifik viden til indsatser i hjem, dagtilbud og skole, er indholdet via projektets følgegruppe, valideringsgruppe og styregruppe blevet valideret, kvalificeret og fagfællebedømt med rådgivere og ledere på myndighedsområdet samt ved lokale synskonsulenter fordelt over hele landet.

Referenceliste

Baltzer, K. (2009). *Læringsmiljøer for blinde elever i folkeskolen* [Effektstudie]. I N. Egelund & S. Tetler (Red.), *Effekter af specialundervisningen: Pædagogiske vilkår i komplicerede læringssituationer og elevernes faglige, sociale og personlige resultater*. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

Benonisen, S., Vik, A. K., & Aasen, G. (2022). *Punktskriftaktiviteter: En vejleder om tidlig skriftspråkstimulering*. Statped.

Bergrud, G. (2009). *Metodiske principper i punktskriftopplæring*. Statped skriftserie nr. 81. Huseby Kompetansesenter.

Brevik, K., Hauge, J., Lilleberg, B., Rusten, R., Øyan, O., Vik, A., Pukstad, T., Mjøen, S.-L., Rundmo, K., & Henriksen, E.-K. (2021). *ABC med punktskrift – leseopplegg i punktskrift for begynnere: Lærerveiledning*. Statped.

Børne- og Undervisningsministeriet. (1994). *Salamanca Erklæringen og Handlingsprogrammet for Specialundervisning: Verdenskonference om Specialundervisning: Adgang og Kvalitet*.

Børne- og Undervisningsministeriet. (2018). *Den styrkede pædagogiske læreplan: Rammer og indhold*.

Børne- og Undervisningsministeriet. (2022). *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen* (LBK nr. 1396 af 05/10/2022).

Dansk Punktskriftsnævn (2022). *Den danske punktskrift, version 2022*.

Det Centrale Handicapråd. (2017). *FN's konvention om rettigheder for personer med handicap*.

Danske Tale-Høre-Synsinstitutioner. (2011). *Vejledninger i udredninger (vol. 3)*.

Guerette, A. R. (2014). Compensatory access I. I C. B. Allman, S. Lewis, & S. J. Spungin (Red.), *ECC essentials: Teaching the expanded core curriculum to students with visual impairments* (s. 61-108). AFB Press, American Foundation for the Blind.

Holbrook, M. C., & Zebehazy, K. T. (2022). Reading approaches for braille readers. I Dale, N., Salt,

A., & Sonksen, P. (Red.), *Children with vision impairment: Assessment, development, and management* (s. 113–128). Mac Keith Press.

Jensen, BJ., Kannegaard, R. & Hansen, KN. (red.). (2021). *De udvidede læringsmål for børn og unge med synsnedsættelse 0-17 år i dagtilbud og skole. Handlingsanvisende vejledning til inkluderende fællesskaber og læringsmiljøer. SMÅBØRN 0-1 ÅR*. Synscenter Refsnæs.

Jensen, BJ., Kannegaard, R. & Hansen, KN. (red.). (2021). *De udvidede læringsmål for børn og unge med synsnedsættelse 0-17 år i dagtilbud og skole. Handlingsanvisende vejledning til inkluderende fællesskaber og læringsmiljøer. SMÅBØRN 1-3 ÅR*. Synscenter Refsnæs.

Jensen, BJ., Kannegaard, R. & Hansen, KN. (red.). (2021). *De udvidede læringsmål for børn og unge med synsnedsættelse 0-17 år i dagtilbud og skole. Handlingsanvisende vejledning til inkluderende fællesskaber og læringsmiljøer. SMÅBØRN/ FØRSKOLE 3-6 ÅR*. Synscenter Refsnæs.

Jensen, BJ., Kannegaard, R. & Hansen, KN. (red.). (2021). *De udvidede læringsmål for børn og unge med synsnedsættelse 0-17 år i dagtilbud og skole. Handlingsanvisende vejledning til inkluderende fællesskaber og læringsmiljøer. INDSKOLING*. Synscenter Refsnæs.

Jensen, BJ., Kannegaard, R. & Hansen, KN. (red.). (2021). *De udvidede læringsmål for børn og unge med synsnedsættelse 0-17 år i dagtilbud og skole. Handlingsanvisende vejledning til inkluderende fællesskaber og læringsmiljøer. MELLETRIN*. Synscenter Refsnæs.

Jensen, BJ., Kannegaard, R. & Hansen, KN. (red.). (2021). *De udvidede læringsmål for børn og unge med synsnedsættelse 0-17 år i dagtilbud og skole. Handlingsanvisende vejledning til inkluderende fællesskaber og læringsmiljøer. UDSKOLING*. Synscenter Refsnæs.

Jensen, BJ., Kannegaard, R. & Hansen, KN. (red.). (2021). *De udvidede læringsmål for børn og unge med synsnedsættelse 0-17 år i dagtilbud og skole. Handlingsanvisende vejledning til inkluderende fællesskaber og læringsmiljøer. OVERGANGE*. Synscenter Refsnæs.

- Jensen, B.J., Kannegaard, R. & Hansen, K.N. (red.). (2021). *De udvidede læringsmål for børn og unge med synsnedsættelse 0-17 år i dagtilbud og skole. Handlingsanvisende vejledning til inkluderende fællesskaber og læringsmiljøer. FORÆLDRE OG FAMILIE 0-17 ÅR*. Synscenter Refsnæs.
- Jørgensen, B. (2025). Fokusord på punkt [in press]. Synscenter Refsnæs.
- Jørgensen, B., & Juul, S. (2020). *Tidlig indsats ift. 0-3-årige småbørn med blindhed* [Podcast]. Synscenter Refsnæs.
- Kermit, P., Tharaldsteen, A. M., Haugen, D. M. G., & Wendelborg, C. (2014). *En av flokken?* NTNU Samfunnsforskning AS & Statped.
- Klingenberg, O., Kittelsaa, A. M., Holkesvik, A. H., Wik, S. E., & Kermit, P. (2015). *Kunnskapsoversikt over forskningsfunn om læring hos barn og unge med synshemming*. NTNU Samfunnsforskning, Avdeling for mangfold og inkludering & Statped.
- Larsen, D. (2021). *Punktskriftindlæring fra et forældreperspektiv: Hvilken betydning har tidlig fokus på førpunkt og punktskriftindlæring for børnenes tilegnelse af et funktionelt skriftsprog?* [Mastergradsafhandling, Universitetet i Sørøst-Norge]. Fakultet for Helse- og sosialvitenskap.
- Lund, E. M., & Cmar, J. L. (2019). A systematic review of factors related to employment outcomes for adults with visual impairments. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 113(6), 493–517.
- Mortensen, E. (2007). *Blinde børns læsning: Neuropsykologiske, perceptuelle og kognitive faktorer*. Synscenter Refsnæs.
- Maribo, T., Ibsen, C., Thuesen, J., Nielsen, C. V., Johansen, J. S., & Vind, A. B. (Red.). (2022). *Hvidbog om rehabilitering*. Rehabiliteringsforum Danmark.
- Pedersen, B. E. (2019). *Oplevelse af læring i skolen for elever med blindhed: Hvad har betydning?* [Mastergradsafhandling, Universitetet i Sørøst-Norge]. Fakultet for Helse- og sosialvitenskap.
- Pedersen, B., Larsen, D., & Hansen, K. N. (2021). *Punktskrift for småbørn og indskolingsbørn: Indsatserne i De udvidede læringsmål* [Podcast]. Synscenter Refsnæs.
- Petersen, P. M. (2023). *IKT for punktskriftsbrukere*. Statped.
- Pladsen, K., Solevåg, I., & Hustuft, I. L. *Barn og unge med nedsatt syn: Håndbok for PP-tjenesten*. Statped.
- Rambøll Management Consulting. (2021). *Bedre koordination i insatserne til børn og unge med handicap og deres familier: Slutevaluering*.
- Rigshospitalet, Kennedy Centret. (2024). *Årsberetning 2023: Synsregisteret*.
- Rusten, R. (2007). Lesning og skrivning med punktskrift: En innføring. I Fosse, P., & Klingenberg, O. (Red.), *Pedagogiske og psykologiske perspektiver på opplæring av synshemmede* (s. 56–74). Tambartun Kompetansesenter & Snøfugl Forlag.
- Sandersen, J. H. E., Toft, T. L. W., Due, B. L., & Juul, H. (2022). *Unge med blindheds brug og oplevelse af elektroniske punktnotatapparater*. CIRCD Reports. Københavns Universitet.
- Socialstyrelsen. (2017). *Egen kraft: Empowerment og handicap. En pjece om insatser, der kan styrke den enkeltes tro på sig selv og egen handlekraft*.
- Socialstyrelsen. (2020). *Forløbsbeskrivelse: Rehabilitering og Undervisning af Børn og Unge med Alvorlig Synsnedsættelse 0-18 år* (2. udg.).
- Socialstyrelsen. (2022). *Central udmelding: Punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse*.
- Socialstyrelsen. (2022). *Modelbeskrivelse. Én familie - én indgang*.
- Social- og Boligstyrelsen. (2023). *Håndbog om barnets lov*.
- Social- og Boligstyrelsen. (2024). *Forstå barnets lov: En guide til personalet i dagtilbud og grundskolen*.
- Social- og Boligstyrelsen. (2024). *Guide til hjælp og støtte: Forældre til børn med handicap*.

Social- og Boligstyrelsen. (2024).

Punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse: Behandling af afrapporteringer på central udmelding.

Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2022).

Att främja delaktighet och lärande hos barn och elever med synnedsättning: En systematisk oversigt.

Synscenter Refsnæs. (2019).

Punktskriftguide: Vejledning og anbefalinger vedrørende punktskriftindlæring hos børn og unge med alvorlig synsnedsættelse.

Utdanningsdirektoratet. (2022).

Opplæring i punktskrift, tekniske hjelpemidler og mobilitet.

de Verdier, K. (2016). Inclusion in and out of the classroom: A longitudinal study of students with visual impairments in inclusive education. *British Journal of Visual Impairment*, 34(2), 132–142.

de Verdier, K. (2018).

Children with blindness: Developmental aspects, comorbidity and implications for education and support (Doktorafhandling). Stockholm University, Faculty of Social Sciences, Department of Special Education.

de Verdier, K., & Ek, U. (2014). A longitudinal study of reading development, academic achievement, and support in Swedish inclusive education for students with blindness or severe visual impairment. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 108(6), 461–472.

Vik, A.K. (2008). Individual and environmental conditions for the literacy development of pupils with severe visual impairments. *Journal of Assistive Technologies* 2(4):4-15.

Vik, A.K. (2010). *Bruk av multimodale lesemedier - en studie av 11 elever som er sterkt svaksynte, på grunnskolens mellom- og ungdomstrinn i Norge. Doktoravhandling.* Universitetet i Oslo, Det utdanningsvitenskapelige fakultet.

Vik, A. K., & Lassen, L. M. (2010). How pupils with severe visual impairment describe coping with reading activities in the Norwegian inclusive school. *International Journal of Disability, Development and Education*, 57(3), 279–298.

Vive, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, & Socialstyrelsen. (n.d.).

Samarbejdsudfordringer på børnehandicapområdet: Inspiration til praksishåndtering.

Wallin, A. (Red.). (2014).

Elever med punktskrift som læsmedium: Allmänna råd til skolhuvudmän och rektorer. Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Bilag: Interviewguide i forbindelse med afholdelse af planlagte interviews i projekt Sammen om punktskrift.

Interviewguide

Dato: _____

Informant (den interviewede): _____

Interviewer(e): _____

Indledningsvis introduktion til informanterne om projektet. Disse er på forhånd givet til informanterne på skrift, men gentages og udfoldes ved interviewet:

- Præsentation af interviewer, herunder faglighed og rolle i projektet
- Baggrund for projektet (puljemidler fra BUVM på baggrund af Den Centrale udmelding)
- De involverede parter (Synscenter Refsnæs og DTHS)
- Projektets organisering
- Projektets dataindsamling og metode
- Projektets leverancer og på den baggrund informantens bidrag i projektet (informantens rolle)
- Samtykke til deltagelse samt til optagelse, anonymisering samt brug af data, herunder rettigheder til at trække sig og sine data tilbage uden begrundelse
- Eventuelle spørgsmål fra informanten

Spørgeramme (udfoldes og formuleres i form og sprog tilpasset den enkelte informant og dennes faglighed eller øvrige rolle som informant):

- Hvad kendetegner det gode punktskriftsforløb for 0-17 årige med behov for punktskriftsindsatser?

- Hvad er/har været god praksis ved vellykkede punktskriftsforløb?
- Hvilke faktorer fremmer og fastholder punktskriftsindlæringen i dagtilbud og skoler?
- Hvilke aktører og hvilket samarbejde er til stede og relevante i det gode punktskriftsforløb?
- På hvilken måde kan der samarbejdes og koordineres nationalt med henblik på at anvende og opretholde det fornødne udbud af punktskriftsindsatser – også i kommuner og dag- og skoletilbud der ikke tidligere har haft en barn/elev med behov for punktskriftsindsatser?
- Hvilke indsatser bør fremhæves i en national model og køreplan som væsentlige og ufravigelige?

Generelle i rammesættende spørgsmål unge og forældre:

- Synsdiagnose (egen eller barnets) med henblik på afklaring af barnets behov for punktskriftsindsatser og evt. synsrest
- Alder og nuværende klassetrin/uddannelse
- Alder ved påbegyndte punktskriftsindsatser og indenfor hvilke rammer
- Nuværende punktskriftskompetencer og brug af punktskrift

Generelle i rammesættende spørgsmål lærere og pædagoger:

- Ansættelsessted (almen eller specialtilbud)
- Nuværende erfaring med målgruppen (punktskriftsindsatser) herunder alder og evt. klassetrin på konkret barn/elev
- Hvor lang erfaring med aktuelt barn/elev
- Punktskriftskompetencer samt rammer for indsatserne (roller og timer)
- Kendskab til Synscenter Refsnæs

Generelle i rammesættende spørgsmål PPR

- Informantens kendskab til målgruppen
- Kendskab til Synscenter Refsnæs/samarbejde med Synscenter Refsnæs
- Informantens viden om aktuelt barn/ung i kommunen, herunder kontekst (dagtilbud, skole, alment tilbud specialtilbud) herunder informantens rolle i aktuelt forløb
- Samarbejde med øvrige aktører i barnets forløb
- Informantens perspektiv på PPRs rolle i punktskriftsforløb

Generelle rammesættende spørgsmål Synskonsulenter

- Nuværende erfaring på børnesynsområdet
- Erfaring med punktskriftsforløb, herunder aktuelt/aktuelle forløb
- Egne punktskriftskompetencer
- Samarbejdet med PPR

Afslutningsvis kvitteres for deltagelse og for informantens perspektiv og bidrag. Der genoplyses om honorering/gave, og om muligheden for at trække samtykket tilbage.

Følgegruppe

Pia Bille, Socialdirektør, Region Sjælland
Marie Fasmer, Institutchef, IBOS - Institutet for Blinde og Svagsynede
Dorte With, Leder, Center for Specialrådgivning Aarhus
Lea Johanne Sarfelt, Specialkonsulent, National koordination, Social- og Boligstyrelsen
Line Juhl, Souschef, CSV Kolding, Center for specialundervisning og rådgivning til unge og voksne
Luba Rumyantseva, Audiologopæd, PPR Tårnby Kommune
Mette Sejbjerg Andersen, Ledende Tale-høre-konsulent, PPR Skive Kommune
Inge Krag Hanberg, Psykologfaglig koordinator, PPR Næstved
Anne Roesgaard Paarup, Synskonsulent, Institut for Syn og Hørelse, Region Nordjylland
Berith Lilly Jørgensen, Synskonsulent, CSV København - Center for Specialundervisning
Ask Løvbjerg Abildgaard, Landsformand, Dansk Blindesamfund
Ida Raunkjær, Landsformand, DBSU – Dansk Blinde Samfunds Ungdom
Thomas Sonne Jensen, Formand, LFBS – Landsforeningen af forældre til blinde og svagsynede
Kenn Steen Andersen, Formand for Styregruppen, Centerleder, Synscenter Refsnæs
Berit Houmølle, Vicecenterleder og Områdeleder for Skole og Specialrådgivning, Synscenter Refsnæs
Per Nielsen, Forstander, Synscentralen Vordingborg, Formand for DTHS Danske Tale- Høre- og Synsinstitutioner

Valideringsgruppe

Ole Dybdahl Kristensen, Afdelingsleder, CKU, Center for Kommunikation og Undervisning, Skive-Viborg
Michael Holmberg, Synskonsulent, Center for Specialrådgivning Aarhus
Tina Thøgersen, Læse- og studievejleder, IBOS, Institutet for Blinde og Svagsynede
Lone Reinhold, Synskonsulent, PPR og Videnscenter, Esbjerg Kommune
Anna Guldhammer, Synskonsulent, Center for Kommunikation, Herning
Alice Balster, Synskonsulent, Hjælpe-middelHuset og Tale Høre Syn – Aabenraa
Jacob Nielsen, Konsulent for personer med blindhed, Synscenter Refsnæs
Berit Houmølle, Vicecenterleder og Områdeleder for Skole og Specialrådgivning, Synscenter Refsnæs

Projektledelse

Jan Hoedt , Projektleder, janhoedt.dk
Vejledningen er udarbejdet af
Rikke Kannegaard, Videns- og Informationsspecialist, Udviklingsenheden ved Synscenter Refsnæs &
Lotte Hillebrandt, Videns- og Udviklingskonsulent, Videns- og Udviklingsenheden ved Synscenter Refsnæs
Design og grafisk tilrettelæggelse: Bo Thor Bay, Koordinator & Mediegrafiker ved Synscenter Refsnæs

Synscenter Refsnæs
Kystvejen 112
4400 Kalundborg
Tlf. 59 57 01 00
E-mail: synscenter-refsnaes@regionsjaelland.dk
www.synref.dk

DTHS, Danske Tale-, Høre og Synsinstitutioner
C/O Synscentralen Vordingborg
Færgaardsvej 15
4760 Vordingborg
www.dths.dk

Vejledningen er udgivet af Synscenter Refsnæs – Det nationale specialpædagogiske ressource- og videnscenter for børn og unge med synsnedsættelse i samarbejde med DTHS, Danske Høre- Tale- og Synsinstitutioner

Januar 2025

Vejledningerne ligger frit tilgængelige på www.synref.dk

©Synscenter Refsnæs

Publikationen kan frit citeres med tydelig kildeangivelse

REGION SJÆLLAND
SYNSCENTER REFSNÆS

- vi er til for dig